

KIS-620 – Ur yezhadur a 'r brezhoneg ?

(GE da YBQ – 04 03 99)

Emaout o klask ur yezhadur klokoc'h eget *Yezhadur berr* Roparz HEMON. E gwir, ar yezhadur a glaskez a chom da sevel c'hoazh. Diwar-benn se e komzomp a vare da vare, evit stadañ bep taol n'omp ket degouezhet pell a-walc'h e diorreadur ar yezh evit gallout spisaat reolennoù he arver. Pa gomzer eus ar yezh arnevez e soñjer peurliesañ er geriadur, en dekmiliadoù termenoù nevez a zo bet krouet war holl dachenoù ar vuhez. Un dra na veneger ket eo an treuzfurmadur c'hoarvezet er yezhadur. Un den en merzhe, Roparz HEMON e unan ; hervez a skrive¹, edo o studiañ yezh *Emsav* ha deuriet oa gant an doare ma tedroe luniadoù ar brezhoneg a vloaz da vloaz. Siwazh n'en deus lezet skrid ebet war e stadadennoù ha dav e vo da dud all ober al labour.

Gab CHEREL, nec'het ivez gant an diouer a yezhadur (moarvat da heul goulennoù Levenez e verc'h, skolaerez e *Diwan*), en doa goulennet digant GP plediñ gant an afer. Hogen ar studienn boulc'het gant GP oa ul labour skiantel ; da skouer e heulie a-hed ar c'hantvedoù ar gwikefreoù a oa disoc'het drezo ar c'hemmadurioù er yezhoù keltiek. Ne oa ket ar pezh a c'hortoze ar yezherion : ar re-mañ ne c'houlennont ket ur pleustrad a yezhoniezh pur, met reolennoù arver ar brezhoneg evel m'emañ hiziv.

War La-11, e KIS-554, e studiomp YBAN ha me krefen eus arver *bout* a oa estren d'ar c'hramadegourion gent — estren pe dinac'het pa vennent damantiñ da

¹ Krouet e voe *Emsav* e Genver 1967. A-vec'h tri bloaz goude, ez embanne Roparz HEMON : “Kalz a vefe da lavarout diwar-benn ar yezh implijet gant *Emsav*. Tud 'zo a vez souezhet, feuket zoken, ganti. Soñj am eus e veze souezhet ha feuket ivez tud 'zo, e derou ar c'hantved-mañ, gant yezh ar *Sketla* hag an *Notennoù diwar-benn ar Gelted kozh* : gerioù nevez e-leizh, troioù-lavar na vezent ket klevet e yezh ar werin. Tamm-ha-tamm, avat, e voe degemeret an darn vrasañ eus ar gerioù hag an troioù-lavar-se gant an dud desket. Hevelep tra a c'hoarvezo gant yezh *Emsav*. Plijet e c'haller bezañ, pe zisplijet : merkañ a ra un emdroad en istor ar brezhoneg. Bez' ez eo heuliad ar striv deraouet pell 'zo, lakaat ur yezh na glote mui nemet ouzh ezhommoù labourerien-douar ha micherourien vihan da glotañ ouzh ezhommoù renkadoù kevredigezhel all.” (*Ar Bed Keltiek*, Here 1969, p. 260.)

voazioù yezherion gent hep derc'hel stad eus an devoud ez eo ar yezh lavar da gentañ. Notennoù evel houmañ zo labourioù prientiñ hepken : a dra sur, en ur c'hramadeg pleustrel n'o devo ket o lec'h, nemet e talvezint evelkent da ziazez evit digejañ reolennoù eeun.

Evit ar mare, war be yezhadur soliañ ? An hini soliusañ a chom *Yezhadur berr* Roparz HEMON a c'haller klokaat gant e *A Historical Morphology and Syntax of Breton*, Dublin, 1975. Diglok met diazez : rummad kentelioù *Yezhadur SADED* (1963), diglok pa bledont gant ar verb hepken. A du 'rall, F. KERVELLA, *Yezhadur bras ar brezhoneg*

(La Baule, 1947) zo talvoudus gant adpouezañ pep tra, rak oc'h ober van da ziazezañ war ar yezh lennegel e tegas an aozer ur bern elfennoù teodyezhel eus e ganton (“gwellañ deskrivadur eus brezhoneg Plougastell”, a rae Roparz HEMON eus al levr) ; ouzhpenn se e selle KERVELLA e yezh dezhañ evel stad diwezhel ar brezhoneg ha disteurel a rae gant fulor spouronek keal ur yezh arnevez. Ul levr all, e galleg, ennañ ur bern ditouroù, eo *Syntaxe du breton moderne 1710-1972* (La Baule, 1973) gant René LE GLEAU, digoroc'h a spered, met lent evelkent dirak ar yezh arnevez (arroudoù eus *Emsav* a veneg, met ar re glaselañ bepred) ; dre genlabour gantañ hor boa GP ha me savet kentelioù yezhadur SADED ; hag eñ skolveurieg war ar gresianeg e oa techet da intent ar brezhoneg dre rummennoù ar c'hramadeg c'hresianek (da skouer, er c'henlabour a raemp gantañ e tianaveze ar c'hemm etre reizhiad an orioù ha reizhiad klasel an amzerioù).